

Europeiska området för forskningsverksamhet: Nya utsikter

Sammanfattning

I utlåtandet redovisar utbildningsutskottet sin granskning av Europeiska kommissionens grönbok Europeiska området för forskningsverksamhet: Nya utsikter, KOM(2007)161.

Europeiska kommissionen vill med grönboken, som lades fram våren 2007, ta initiativ till en diskussion om den fortsatta utvecklingen av europeisk forskning. Med utgångspunkt i grönboken och inkomna synpunkter förväntas kommissionen presentera förslag till åtgärder våren 2008.

Beslutet om att inrätta det europeiska forskningsområdet, European Research Area (ERA), fattades vid Europeiska rådet i Lissabon år 2000 och utgör ett centralt inslag i den s.k. Lissabonstrategin.

Kommissionen konstaterar i grönboken att betydande insatser krävs för att ERA ska kunna realiseras fullt ut. Av särskild vikt är det med insatser som kan motverka den fragmentering som präglar offentlig forskning i Europa. ERA bör kännetecknas av följande dimensioner: ett tillräckligt flöde av forskare, forskningsinfrastruktur av världsklass, högklassiga forskningsinstitutioner, effektiv kunskapsdelning, ordentligt samordnade forskningsprogram och prioriteringar samt ett brett öppnande mot omvärlden av det europeiska området för forskningsverksamhet.

Utskottet välkomnar den diskussionen om det europeiska området för forskningsverksamhet som kommissionen initierar med grönboken och instämmer i betydelsen av de huvudsakliga dimensioner som behandlas. Samtidigt vill utskottet framhålla att vissa viktiga frågor inte behandlas i tillräcklig utsträckning. Utskottet anser bl.a. att grönboken mer explicit borde ha kommenterat styrningen av europeisk forskning samt att betydelsen av samverkan mellan forskning och näringsliv borde ha framhållits tydligare. Utskottet vill också framhålla vikten av att de forskningsprogram och insatser som genomförs på EU-nivå blir föremål för regelbunden utvärdering.

Som ett led i beredningen av grönboken har utskottet mottagit ett yttrande från näringsutskottet.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	4
Utskottets granskning	5
Grönbokens huvudsakliga innehåll	5
Regeringens faktapromemoria	8
Regeringens skrivelse till kommissionen	8
Remissinstansernas synpunkter	9
Näringsutskottets yttrande	10
Utskottets ställningstagande	10
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	13
<i>Bilaga 2</i>	
Näringsutskottets yttrande	14

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

Europeiska området för forskningsverksamhet: Nya utsikter

Riksdagen lägger utlåtande 2007/08:UbU3 till handlingarna.

Stockholm den 30 oktober 2007

På utbildningsutskottets vägnar

Sofia Larsen

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Sofia Larsen (c), Marie Granlund (s), Margareta Pålsson (m), Mats Gerdau (m), Mikael Damberg (s), Oskar Öholm (m), Agneta Lundberg (s), Christer Nylander (fp), Louise Malmström (s), Betty Malmberg (m), Peter Hultqvist (s), Lars Hjälmared (m), Rossana Dinamarca (v), Thomas Strand (s), Ulrika Carlsson i Skövde (c), Mats Pertoft (mp) och Eva Johnsson (kd).

Redogörelse för ärendet

I syfte att initiera en diskussion om det europeiska området för forskningsverksamhet antog Europeiska kommissionen den 4 april 2007 grönboken Europeiska området för forskningsverksamhet: Nya utsikter KOM(2007) 161.¹

Vid utskottets sammanträde den 10 maj 2007 informerade företrädare för Utbildningsdepartementet om grönboken. Av informationen framgick att regeringen avsåg att remissbehandla grönboken.

Kammaren hänvisade grönboken till utbildningsutskottet den 11 maj 2007. Samma datum mottogs faktapromemorian 2006/07:FPM77.

Den 24 maj 2007 skickades grönboken av Regeringskansliet till 37 remissinstanser. Cirka trettio instanser hade inkommit med svar när remisstiden gick ut den 15 september 2007.

Högskole- och forskningsministern har i en skrivelse den 4 oktober 2007 meddelat kommissionen regeringens preliminära synpunkter på grönboken.

Vid utskottets sammanträde den 16 oktober 2007 informerade företrädare från Utbildningsdepartementet om remissinstansernas svar och om regeringens preliminära ståndpunkter gällande grönboken. Utskottet beslutade att bereda näringsutskottet tillfälle att yttra sig över grönboken.

Grönboken kommer att behandlas vid konkurrenskraftsrådets möte den 22–23 november 2007.

Med utgångspunkt i grönboken och inkomna synpunkter förväntas kommissionen presentera förslag till åtgärder våren 2008.

¹ I ett stödande arbetsdokument (SEC (2007) 412) beskrivs det europeiska forskningsområdets (ERA) historiska utveckling samt åtgärder som genomförts på nationell och europeisk nivå. Dessutom innehåller dokumentet analyser av uppnådda resultat i förhållande till ERA:s målsättningar.

Utskottets granskning

Grönbokens huvudsakliga innehåll

Beslutet om att inrätta ERA fattades vid Europeiska rådet i Lissabon år 2000. ERA utgör ett centralt inslag i den s.k. Lissabonstrategin, vars övergripande syfte är att bidra till EU:s tillväxt och sysselsättning. ERA innefattar tre inbördes relaterade aspekter: en europeisk inre marknad för forskning med fri rörlighet för forskare och kunskap, effektiv samordning på EU-nivå av nationella och regionala forskningsaktiviteter samt initiativ som genomförs och finansieras på EU-nivå. Europeiska kommissionen vill med grönboken ta initiativ till en diskussion om den fortsatta utvecklingen av ERA. Med utgångspunkt i de synpunkter som inkommer avser kommissionen att presentera förslag till initiativ under 2008.

Problembeskrivning

I grönboken konstaterar kommissionen att många åtgärder har vidtagits i utvecklingen av ERA. Bland annat nämns EU:s ramprogram för forskning, olika initiativ för utökad samordning av forskning, tillämpning av frivilliga riktlinjer och rekommendationer, EU:s innovationsstrategi samt satsningarna via EU:s strukturfonder.

Samtidigt anser kommissionen att mycket arbete återstår för att ERA ska kunna realiseras fullt ut. Av särskild betydelse är det med insatser som kan motverka den fragmentering som kännetecknar offentlig forskning i Europa. Fragmenteringen har ett antal oönskade effekter: bl.a. leder den till att forskarnas rörlighet hindras, att samarbeten mellan företag och forskningsinstitutioner försvåras, att den finansiella samordningen av nationella och regionala resurser begränsas samt att reformer på nationell nivå alltför ofta saknar ett europeiskt perspektiv. Därtill kommer att fragmenteringen gör Europa mindre attraktivt för näringslivets FoU-investeringar.

Visionen om det europeiska området för forskningsverksamhet

För att ge ramar för diskussionen om ERA är det enligt grönboken viktigt att identifiera de främsta inslagen i ett fullt realiserat europeiskt område för forskningsverksamhet. Med utgångspunkt i de huvudprinciper som medlemsländerna kom överens om 2000 menar kommissionen att de huvudsakliga dimensionerna bör vara:

- Ett tillräckligt flöde av forskare
- Forskningsinfrastruktur av världsklass
- Högklassiga forskningsinstitutioner
- Effektiv kunskapsdelning
- Ordentligt samordnade forskningsprogram och prioriteringar

- Ett brett öppnande mot omvärlden av det europeiska området för forskningsverksamhet.

Dessutom nämns tre viktiga frågor som är gemensamma för alla ERA:s dimensioner:

- Att den europeiska forskningspolitiken förankras i det europeiska samhället
- Att det finns en balans mellan konkurrens och samarbete bland forskare och forskningsinstitutioner
- Att Europas mångfald, som utökats genom nya medlemsländer, utnyttjas till fullo.

Grönboken behandlar därefter mer utförligt de sex dimensioner som nämnts ovan. Nedan ges en kort sammanfattning av dessa avsnitt i grönboken.

Skapa en gemensam arbetsmarknad för forskare

Kommissionen menar att en central utmaning för EU är att utbilda, behålla och locka till sig fler kvalificerade forskare. Det är även viktigt att forskare enkelt kan röra sig mellan institutioner, sektorer och länder. Målsättningen är att skapa en gemensam och öppen europeisk arbetsmarknad för forskare. Offentliga myndigheter och forskningsinstitutioner bör därför sträva efter att avskaffa rättsliga, administrativa och praktiska hinder för rörlighet. Socialförsäkringsbestämmelser utgör, enligt grönboken, ofta hinder för geografisk rörlighet och behöver moderniseras och förenklas.

Utveckla forskningsinfrastruktur av världsklass

Enligt grönboken kräver högklassig forskning infrastruktur av världsklass. Samtidigt är uppbyggnad och drift av forskningens infrastruktur mycket kostsamt, varför det är rationellt att samarbeta. Detta kräver i sin tur lämpliga rättsliga ramar som möjliggör bildandet av olika partnerskap.

Ett steg mot en bättre planering av forskningsinfrastrukturen på EU-nivå har tagits genom att det europeiska strategiska forumet för forskningsinfrastruktur (ESFRI) har inrättats. Eftersom EU:s budget inte är av tillräcklig omfattning måste dock nationella, privata och andra finansieringskällor mobiliseras. Enligt grönboken är även samarbete på global nivå nödvändigt för att finansiera och genomföra de allra största projekten.

Stärka forskningsinstitutionerna

Kommissionen anser att de europeiska forskningsinstitutionernas potential inte utnyttjas fullt ut. Orsaken sägs vara en alltför stor spridning av resurser och verksamhet, otillräckliga kopplingar till näringsliv och samhälle samt ett icke flexibelt funktionssätt.

Kommissionen efterlyser ökad koncentration och specialisering, vilket i sin tur kräver självständiga forskningsinstitutioner, professionell förvaltning samt redovisningsprinciper som kopplar den offentliga finansieringen till resultat och prestanda. En ytterligare insats som kan stärka forskningsinstitutionerna är ett utökat samarbete genom användning av informations- och kommunikationsteknik.

Kunskapsdelning

Kommissionen menar att tillgång till den senaste kunskapen är avgörande för framgångsrik forskning inom alla vetenskapliga discipliner. Tillförlitlig och ständig tillgång till vetenskapliga forskningsresultat till ett skäligt pris, samt en bred spridning av resultaten, bör därför vara grundläggande principer för forskningen inom ERA.

Unionen bör främja spridandet av vetenskaplig information, t.ex. kan olika IT-system (bibliotek på Internet, arkiv, databaser, forskningsresultat) integreras på EU-nivå och sammankopplas med system i tredjeland.

Kommissionen efterlyser även förbättrad kunskapsöverföring mellan offentlig forskning och näringsliv i syftet att driva på utvecklingen av nya tjänster och produkter. Ett stort hinder är dock de oförenliga och otillräckliga reglerna för hantering av immateriella rättigheter. Kommissionen påpekar att patentering är komplicerat och kostsamt i Europa och att förhandlingarna om gemenskapspatentet har misslyckats. Andra möjligheter undersöks nu därför, bl.a. en förbättring av det befintliga europeiska patentsystemet.

Optimera forskningsprogram och prioriteringar

Sedan 2000 har ett centralt mål för ERA varit att säkra samstämmigheten mellan nationella och regionala forskningsprogram gällande frågor av europeiskt intresse. Enligt kommissionen skulle ytterligare framsteg kunna bestå i gemensamma principer för kollegial granskning, kvalitetssäkring och gemensam utvärdering av europeiska, nationella och regionala program och myndigheter.

Vidare anser kommissionen att en kvalitets- och effektivitetshöjning skulle kunna ske genom att nationella och regionala program öppnas för deltagare från andra medlemsstater, särskilt när det gäller forskardriven forskning.

Kommissionen lyfter också fram exempel på insatser, bl.a. de europeiska teknikplattformarna, som gjorts för att gemensamt identifiera större utmaningar av intresse för många länder som överstiger den forskningskapacitet som finns nationellt.

Öppnande mot omvärlden: internationellt samarbete på det vetenskapliga och tekniska området

Kommissionen menar att det internationella forskningssamarbetet bör få en mer central plats bland unionens utrikespolitiska mål. ERA bör vara öppet mot omvärlden samtidigt som det vetenskapliga och tekniska samarbetet med partnerländer leds på ett konsekvent och strategiskt inriktat sätt. En strategi om internationellt vetenskapligt och tekniskt samarbete, med inriktning på global hållbar utveckling, kan skapa viktiga relationer med andra länder.

Regeringens faktagrönmemoria

Med anledning av grönboken överlämnade regeringen den 8 maj 2007 en faktagrönmemoria (2006/07:FPM77). Av faktagrönmemorian framgår att regeringen ser positivt på möjligheten till en genomgripande diskussion om forskning och innovation i Europa. Regeringen framhåller att även det underlag som ligger till grund för grönbokens slutsatser bör analyseras.

Vidare anser regeringen att betydelsen av Europeiska forskningsrådets insatser inte belyses och framhålls i tillräcklig utsträckning i grönboken.

Kommissionens ökade samordningskrav när det gäller forskning grundar sig på artikel 165 i Amsterdamfördraget. Regeringen menar att forskningspolitiken huvudsakligen ligger inom ramen för medlemsstaternas nationella kompetens, men är positivt inställd till gemensamma aktiviteter på frivillig basis.

Av faktagrönmemorian framgår att grönboken kommer att remissbehandlas.

Regeringens skrivelse till kommissionen

Högskole- och forskningsministern har i en skrivelse till EU:s ansvarige kommissionär för forskningsfrågor den 4 oktober 2007 meddelat regeringens preliminära synpunkter på grönboken.

Regeringen framhåller att grönboken utgör en god grund för en fortsatt diskussion om det europeiska området för forskningsverksamhet (ERA) och instämmer i betydelsen av de sex dimensioner för ERA som grönboken anger. Samtidigt påpekar regeringen att man saknar vissa inslag i kommissionens beskrivning av ERA.

För det första anser regeringen att villkoren för näringslivets forskning och utveckling borde ha betonats mer. Enligt regeringen bör näringslivet tilldelas en central roll i utvecklingen av ERA. Regeringen efterlyser i sammanhanget en långsiktig politik för interaktion mellan forskning, innovation och utbildning.

För det andra saknar regeringen en debatt om hur de nya medlemsländerna ska kunna integreras i ERA. De kvalitativa skillnaderna mellan forskning i olika delar av Europa är mycket stora. Satsningar på utbildning, forskning och innovation via strukturfonderna kan stimulera utvecklingen i de nya medlemsländerna, men även andra insatser kan behövas.

För det tredje anser regeringen att det finns ett behov av ytterligare analys och debatt om styrningen av det europeiska forskningssamarbetet. Man nämner i sammanhanget subsidiaritetsfrågan och interaktionen mellan den europeiska, nationella och regionala nivån.

Regeringen instämmer i vikten av en förbättrad mobilitet bland Europas forskare. Man lyfter frågan om meritvärdering inom olika sektorer samt forskningsinstitutionernas brister vad gäller nödvändiga strategier för mobilitet.

I fråga om forskningens infrastruktur betonar regeringen att gemensamma europeiska satsningar är nödvändiga för möjligheterna att bedriva forskning av högsta kvalitet. Regeringen önskar därför att kommissionen tar initiativ i frågan. Ett förslag är att Europeiska forskningsrådet får ansvar för utvärdering och prioritering bland olika förslag till satsningar.

Vad gäller behovet att stärka forskningsinstitutionerna påpekar regeringen att grönbokens ledord om bl.a. koncentration, specialisering och autonomi även är giltiga som beskrivningar av pågående förändringar i Sverige.

Angående nyttjande av den kunskap som forskningen producerar instämmer regeringen bl.a. i fördelen med att använda ny informationsteknik samt behovet av att bryta dödläget i frågan om gemenskapspatentet. Regeringen framhåller nyttan med de europeiska teknikplattformarna samt föreslår en bättre uppföljning av hur den forskning som finansieras av ramprogrammet lyckas med sin kunskapsöverföring.

Regeringen menar att grönbokens resonemang om att optimera forskningsprogram och prioriteringar behöver en mer grundlig analys. Regeringen instämmer i att det inom vissa områden kan behövas styrning av resurser och aktiviteter, men konstaterar samtidigt att diversifiering och nyfikenhetsstyrd forskning har bidragit till många viktiga vetenskapliga upptäckter.

Remissinstansernas synpunkter

Utskottet har tagit del av Utbildningsdepartementets remissammanställning daterad den 24 maj 2007 (U2007/3095/F). Vid utskottets sammanträde den 16 oktober 2007 har företrädare från Utbildningsdepartementet lämnat muntlig information om remissinstansernas synpunkter.

Sammanfattningsvis ser remissinstanserna positivt på initiativet till en diskussion om det europeiska området för forskningsverksamhet (ERA) samt instämmer i vikten av de huvudsakliga dimensioner som grönboken nämner. Samtidigt anser många instanser att viktiga frågor behandlas otill-

räckligt i grönboken, exempelvis frågan om samverkan mellan forskning och näringsliv. Flera remissinstanser efterfrågar även en mer utförlig diskussion om styrningen av europeisk forskning.

De flesta instanser kommenterar och instämmer i behovet av ökad mobilitet bland Europas forskare. Flera remissinstanser är av åsikten att infrastruktursatsningar kan ge ett europeiskt mervärde. Vikten av att förbättra spridning och användning av forskningsresultat framhålls i remissvaren, liksom behovet av ett väl fungerande patenteringssystem.

Näringsutskottets yttrande

Utbildningsutskottet beslöt vid sammanträdet den 16 oktober 2007 att bereda näringsutskottet möjlighet att yttra sig över grönboken. Ett yttrande överlämnades den 18 oktober 2007 (bilaga 2).

Näringsutskottet framhåller i sitt yttrande att forskning, utveckling och innovation inte får behandlas som skilda områden. Särskilt ERA:s koppling till Lissabonstrategin gör det önskvärt att områdena behandlas tillsammans.

Näringsutskottet anser att möjligheterna till kommersialisering av forskningsresultat behöver förbättras ytterligare. I sammanhanget betonas särskilt behovet av ett gemenskapspatent.

Angående grönbokens avsnitt om betydelsen av samordnade forskningsprogram och prioriteringar vill näringsutskottet markera att den nationella politiken för forskning, utveckling och innovationer inte ska underordnas EU:s program. Däremot är man positivt inställd till deltagande som baseras på frivillighet.

Avslutningsvis anser näringsutskottet att det finns ett behov av att utvärdera den europeiska forskningspolitiken.

Utskottets ställningstagande

Utskottet välkomnar den diskussion som kommissionen initierar i grönboken. Satsningar på forskning och utveckling är av stor betydelse för Europas framtida välfärd. Samtidigt kräver forskningens ökande komplexitet och omfattning allt oftare gemensamma forskningsinsatser. Det är därför av stor betydelse att samarbetet mellan forskare i EU:s medlemsländer fortsätter att utvecklas.

Enligt grönboken är den europeiska forskningens huvudproblem den fragmentering som kännetecknar mycket av den offentliga forskningen. Utskottet hade därför önskat att grönboken innehållit en mer utförlig beskrivning och analys av i vilka avseenden den europeiska forskningen är fragmenterad. Exempelvis kan fragmentering handla om skillnader i medlemsländer-

nas forskningspolitik, antalet utförare av forskning, koncentrationen av resurser eller antalet forskningsområden. Grönboken saknar dock en närmare beskrivning av den europeiska forskningens fragmentering.

Utskottet anser, liksom regeringen, att grönboken explicit borde ha kommenterat styrningen av europeisk forskning. Som ett motmedel mot fragmentering föreslår grönboken på olika områden ökad central samordning och koordinering. En diskussion om ökad central styrning måste dock beakta de positiva effekter som mångfald och decentralisering innebär. Att individuella forskare och forskargrupper ges möjlighet att självständigt bedriva forskning har historiskt sett bidragit till många viktiga vetenskapliga framsteg.

En annan styrningsfråga handlar om ansvarsfördelningen mellan olika aktörer på europeisk, nationell och regional nivå. Eftersom forskningspolitiken är ett område där både EU och medlemsländerna har rätt att fatta beslut är subsidiaritets- och proportionalitetsprinciperna tillämpliga. Ett mer utförligt resonemang om olika aktörers ansvar hade, enligt utskottet, bättre kunnat synliggöra vilka insatser som krävs på europeisk nivå.

I grönboken nämns sex huvudprinciper som visionen om det europeiska forskningsområdet (ERA) bör omfatta. Utskottet instämmer i att dessa principer är centrala för ERA:s utveckling. Liksom regeringen vill dock utskottet påpeka att kopplingen mellan forskning och näringsliv har hamnat i bakgrunden i grönboken. Enligt utskottet är samverkan mellan forskning och näringsliv av central betydelse för utvecklingen av nya produkter och därmed även för Europas förmåga att skapa tillväxt och sysselsättning. Satsningar på både tillämpad forskning och grundforskning är därför av största vikt. Forsknings- och innovationssystemen får därför inte bli föremål för separat behandling. Även näringsutskottet framhåller i sitt yttrande vikten av att forskning, utveckling och innovation behandlas tillsammans.

Högskole- och forskningsministern framhåller i sin skrivelse till kommissionen att satsningar bör göras för att utveckla forskningen i de nya medlemsländerna. Utskottet instämmer i detta och konstaterar att det ligger i alla EU-länders intresse att även de nya medlemsländernas utvecklas till forsknings- och kunskapsintensiva ekonomier.

Utskottet delar kommissionens åsikt att en central utmaning för EU är att utbilda, behålla och locka till sig fler kvalificerade forskare. Utskottet instämmer även i vikten av att stödja och uppmuntra forskarnas rörlighet mellan forskningsinstitutioner, företag och länder.

Utskottet vill särskilt instämma i behovet av satsningar på forskningens infrastruktur. Investeringar i infrastruktur är allt oftare av sådan omfattning att enskilda länder inte ensamt kan åta sig dess finansiering. Samtidigt är infrastruktursatsningar helt nödvändiga för möjligheterna att bedriva forskning av högsta kvalitet. Därtill kommer att tillgången till avancerad infrastruktur kan bidra till att locka forskare från övriga världen till Europa. Liksom regeringen anser utskottet att kommissionen bör ta initiativ som säkrar gemensamma europeiska satsningar på forskningens infrastruktur.

I grönboken avsnitt om stärkta forskningsinstitutioner konstateras att koncentration och specialisering är nödvändigt för att stärka forskningens kvalitet. Kommissionen menar vidare att detta förutsätter att lärosätena ges självständighet att positionera sig, samarbeta och konkurrera på europeisk och internationell nivå. Därtill nämns vikten av offentlig finansiering som tar hänsyn till resultatrelaterade faktorer. Utskottet konstaterar att den typ av reformer som grönboken förordar till stor del överensstämmer med pågående förändringar inom det svenska högskolesystemet. Utskottet vill även framhålla värdet av att de europeiska forskningsinstitutionerna rymmer lämpliga delar av grundforskning och tillämpad forskning samt värdet av ett kontinuerligt utbyte dem emellan.

Vad gäller spridningen av forskningsresultat vill utskottet framför allt framhålla vikten av ett utvecklat sampel mellan de offentliga forskningsinstitutionerna och näringslivet. Utskottet instämmer även i vad näringsutskottet anför om behovet av att lösa frågan om ett gemenskapspatent.

Utskottet ser positivt på att medlemsländerna utbyter erfarenheter om metoder för kollegial granskning, kvalitetssäkring och utvärdering. Sådana utbyten kan höja kvaliteten och öka förutsättningarna för jämförelser mellan länder. I sammanhanget vill utskottet, i likhet med näringsutskottet, även framhålla vikten av att EU:s forskningsprogram och forskningspolitik utvärderas regelbundet.

Vad gäller reformer för att stärka den europeiska forskningens kvalitet har utskottet höga förväntningar på vad etableringen av Europeiska forskningsrådet kommer att innebära. Genom att finansiera den allra bästa forskningen kommer forskningsrådet att synliggöra Europas mest lovande forskare och forskningsprojekt, vilket i sin tur kommer att vara kvalitetsdrivande för all europeisk forskning.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Europeiska kommissionens grönbok Europeiska området för forskningsverksamhet: Nya utsikter, KOM(2007)161.

BILAGA 2

Näringsutskottets yttrande
2007/08:NU1y

Grönbok rörande europeiska området för forskningsverksamhet

Till utbildningsutskottet

Utbildningsutskottet har berett näringsutskottet tillfälle att avge yttrande över grönbok om det europeiska området för forskningsverksamhet: Nya utsikter (KOM/2007/161). I det följande tas vissa förhållanden och synpunkter på grönboken upp, som har samband med näringsutskottets beredningsområde.

Utskottets överväganden

Inledning

Sedan Europeiska rådet vid sitt möte i Lissabon i mars 2000 bekräftade målet att skapa Europeiska forskningsområdet (European Research Area, ERA) har många initiativ tagits. Bland annat nämns i grönboken EU:s sjunde ramprogram för forskning, de europeiska teknikplattformarna och utveckling av forsknings- och innovationskapacitet inom EU:s sammanhållningspolitik. I grönboken om europeiska området för forskningsverksamhet redogörs för områden där kommissionen uppfattar att särskilda insatser bör genomföras såsom beträffande forskarrörlighet, infrastruktur, förstärkning av forskningsinstitutionernas styrning och roll samt behov av koordinering av nationella program på EU-nivå. Den rätta balansen bör hittas mellan konkurrens på EU-nivå och samarbete eller partnerskap över hela EU. Enligt kommissionen kommer visionen om ERA kanske inte att vara förverkligad förrän omkring år 2020; dock måste vissa åtgärder initieras omedelbart för att framsteg ska kunna göras.

Mot denna bakgrund ställer kommissionen ett antal frågor i grönboken. Diskussionen om ERA och framtiden kommer att fortlöpa under år 2007, varefter kommissionen avser att presentera initiativ under år 2008.

I maj 2007 presenterade Utbildningsdepartementet sin faktapromemoria (2006/07:FPM77) över grönboken. Vidare sände departementet ut grönboken på remiss till universitet, myndigheter, företag m.fl. Cirka ett 30-tal remissvar hade inkommit t.o.m. september 2007.

Näringsutskottets ställningstagande

Näringsutskottet instämmer med regeringen och ett antal remissinstanser i att det är positivt att få en genomgripande diskussion inte bara i Sverige utan i hela Europa om forskningens och innovationens betydelse och hur framtiden till år 2020 kan formas.

Enligt näringsutskottet är det viktigt att forskning, utveckling och innovation inte utgör skilda områden utan att ett samlat grepp kommer till stånd såväl på den nationella nivån som på EU-nivån. Också entreprenörernas roll är viktig och bör uppmärksammas. Särskilt mot bakgrund av att ERA kopplas till Lissabonstrategin är det eftersträfvansvärt att innovationssystemet ses i samband med forskningsfrågorna.

EU:s forsknings-, innovations- och sammanhållningsstrategi bidrar på olika sätt till det gemensamma målet att skapa tillväxt och arbetstillfällen, vilket är positivt. För sammanhållningsprogrammen för perioden 2007–2013 ska medlemsstaterna (EU-15) avsätta mellan 60 och 75 % av de tillgängliga resurserna för investeringar inom ramen för Lissabonprocessen, bl.a. inom forskning, teknisk utveckling och innovation.

Från näringsutskottets utgångspunkt är det betydelsefullt att ytterligare förbättra möjligheten till kommersialisering av forskningsresultat. I detta sammanhang vill näringsutskottet betona behovet av ett kostnadseffektivt, rättssäkert och högkvalitativt gemenskapspatent. Särskilt angeläget är det att underlätta för små och medelstora företag att klara de immaterialrättsliga frågorna. Enligt uppgift planerar det portugisiska ordförandeskapet att föra upp frågan om gemenskapspatent på konkurrenskraftsrådet den 22 och 23 november 2007. Med hänsyn till de värden som står på spel, vill näringsutskottet understryka vikten av att få till stånd ett positivt resultat när det gäller patentfrågorna i Europa.

ERA bör enligt kommissionen kännetecknas av ordentligt samordnade forskningsprogram och prioriteringar, inklusive en avsevärd mängd gemensamt planerade offentliga forskningsinvesteringar på EU-nivå med gemensamma prioriteringar, samordnat genomförande och samfällid utvärdering. Näringsutskottet vill för sin del markera att den nationella politiken för forskning, utveckling och innovationer inte ska underordnas EU:s program på området. Deltagande i EU-aktiviteter på frivillig basis är dock positivt. Vidare anser näringsutskottet att själva processerna och administrationen kring EU:s forskning bör genomlysas i det fortsatta arbetet. Liksom flera av remissinstanserna ser näringsutskottet ett behov av utvärdering av europeisk forskningspolitik, gärna hoplänkad med innovationsfrågor. En sådan utvärdering bör utföras med kända kriterier och tillåta insyn för att inte partsintressen oriktigt ska kunna dominera.

Enligt näringsutskottet bör ovanstående synpunkter beaktas när utbildningsutskottet behandlar grönboken om det europeiska området för forskningsverksamhet.

Stockholm den 18 oktober 2007

På näringsutskottets vägnar

Karin Pilsäter

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Karin Pilsäter (fp), Thomas Östros (s), Bertil Kjellberg (m), Björn Hamilton (m), Carina Adolfsson Elgestam (s), Hans Rothenberg (m), Jan Andersson (c), Alf Eriksson (s), Krister Örnfjäder (s), Maria Plass (m), Berit Högman (s), Mikael Oscarsson (kd), Marie Weibull Kornias (m), Kent Persson (v), Karin Åström (s), Per Bolund (mp) och Maria Lundqvist-Brömster (fp).